

Марко Јанковић, *Моштаница и моштаничко Поткозарје кроз вијекове*, Ризница духовног блага, Бања Лука 2016, стр. 155

Андреј Митровић, један од великана наше историјске науке, писао је да је бављење историјом истовремено сагледавање дијела и цјелине историјских процеса. Дјело Марка Јанковића, које по својој теми и наслову спада у тзв. "микроисторију", најбољи је показатељ да је подјела на макро и микро план условљена само обимношћу материје, а да је локално само одраз великих дешавња која се најбоље виде из перспективе "одоздо". Повезане историјске процесе немогуће је херметички одвојити, па је свођење магистралних токова историје једног народа на један одређени мали простор изазов како за аутора тако и за читаоце историографског дјела. Са те стране *Моштаница и моштаничко Поткозарје кроз вијекове* Марка Јанковића показује нам преплитање догађаја, процеса и личности, осликано кроз простор девет села моштаничког Поткозарја у историјском огледалу манастира Моштанице.

Мјеста настанка средњовјековних српских манастира и пејзажи њихове околине, по Јовану Дучићу, метафизички су показатељи предодређености улоге манастира као свјетионика у нашој историји. Задржавајући се на фактографском, научном и методолошки прихватљивом за историјску науку, кроз дјело Марка Јанковића приказано, можемо рећи да историја манастира Моштанице од његовог настанка, или бар од сачуваних првих историјских извора о настанку манастира, јесте уједно и историја српског народа на поменутом простору. Њено мјесто у тој историји заузима мјесто угаоног камена темељца идентитета Срба Поткозарја као колективитета, али уједно улази у саморазумијевајуће основе појединца. У том свјетлу кроз редове Јанковићевог остварења на зидинама манастира огледају се ликови који су кроз Поткозарје само пролазили с добрим или лошим намјерама, преко ликова појединачно приказаних српских сељака од турског периода до данас, па до оних кључних личности попут Пеције, Кирила Хацића, Петра С. Иванчевића или игумана Василија Квргића, које су заиста представљале и представљају све оно што прошлост Моштанице значи.

Сходно броју њему доступних историјских извора, Јанковић нам на 155 страна приказује процесе и раздобља свога краја од античких времена до дана данашњег. Методолошки оправдано, садржај постаје детаљнији како се хронолошки приближавамо нашем времену. У исто вријеме он се не упушта у олако закључивање или хвалоспјеве, чему су углавном склони писци локалних исто-

рија, често писаних из пера аматера, без методолошких начела историјске науке. Примјер младог историчара Јанковића, дипломираног професора историје, студента постдипломских мастер студија, члана струковног удружења "Др Милан Васић", показује нам неке нове тенденције у српској историографији. Чињеница је да се млади историчари све чешће стручно баве историјом свога краја. То поготово важи за Универзитет у Бањој Луци, тј. за његов Одсјек за историју Филозофског факултета, мада то није довољно видљиво у јавности.

Нова тумачења и тезе које се у појединим дијеловима ове књиге појављују, научни су допринос изучавању наше прошлости и уједно подстрек за нова истраживања, те увијек добродошлу дискусију у научним и ширим круговима.

Да се овај приказ не би претворио у хвалоспјеве у континуиету, могло би се рећи да дјелу недостаје значајнији број интервјуа и свједочења из различитих периода у 20. вијеку. Усмена историја у савременој историјској науци заузима све значајније мјесто у спектру методских грана историјске науке. Јанковић се у свом поступку тог дијела методологије некако одрекао у корист писаних, углавном објављених извора и литературе. Интервјуи и изјаве узети на терену у вријеме писања дјела (попут евентуалне изјаве игумана Василија) једног дана би генерацијама читалаца али и истраживача који долазе после нас, представљали и изворну вриједност књиге *Моштаница и моштаничко Поткозарје кроз вијекове* на једном вишем и значајнијем нивоу. Књига је могла садржати и значајно више фотографског приказа садашњег стања и развоја села поменутог краја, а тиме би и фактографски и естетски била унапријеђена. Разумљиво је да материјално подстицање струке и науке, нажалост недовољно изражено у данашњем друштву, има своје одразе и у поменутих недостацима, јер је рад на дјелу и његово издавање, као мали подухват, искључиво плод ентузијазма самог аутора. Ове констатације о недостацима можемо посматрати онако како ће их, као млад и стручан истраживач, аутор, надам се, и схватити као жељу за свакодневним усавршавањем и у крајњем случају као позив за нова допуњена и проширена издања ове заиста пажње вриједне књиге.

На крају, ова књига је показна вриједност у корист методологије историјске науке и показује нам да се, стручно и методолошки оспособљен, аутор може са стилем и мјером својственом истраживачима који са обрадом материје напредују, носити са усудима субјективности и идеализовања тема блиских нашој најужој околини, а да у исто вријеме не изгуби приступачност за читаоце у најширем смислу те "титуле".